

**Кыргыз Республикасында
инфляция боюнча баяндама
2005-жылдын үчүнчү чейреги**

3 (17)

2005-жылдын ноябрь айы

Бишкек

Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама

Редакциялык Кеңеш:

Төрагасы: Ишенбаев М.
Кеңештин мүчөлөрү: Илебаев Н.
Урустемов С.
Цыплакова Л.

Жооптуу катчысы: Бушман Ю.

Басылманын мазмунуна байланыштуу маселелер боюнча:
Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкына
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101 дареги боюнча,
(996 3312) 66-90-59 телефону,
(996312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот.
Электрондук почта: ybushman@nbkr.kg

Басылманын таркатылышына байланыштуу суроолор боюнча:
Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Тышкы жана коомдук байланыштар бөлүмүнө
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101
дареги боюнча,
(996 3312) 66-90-09 телефону,
(996312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот
Электрондук почта: aaibalaeva@nbkr.kg
<http://www.nbkr.kg>

Басылма республикадагы жана анын региондорундагы керектөө бааларынын динамикасына түшүндүрмөлөрдү жана инфляциянын негизги факторлорун анализдөөнү камтыйт, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акчакредиттик саясат чөйрөсүндөгү чечимдери жөнүндө маалымдайт жана келерки мезгилге инфляциялык болжолдоолорду келтирет. Чейрек сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Басылманын маалыматтарын жаңыртуунун акыркы күнү: 2005-жылдын 31-октябры.

Уюштуруучусу: Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция Министрлигинде каттоодон өткөрүлгөн, жалпыга маалымдоо каражаттарын каттоо жөнүндө 2001-жылдын 2-ноябрындагы 628-номериндеги күбөлүккө ээ.

"Банк кабарчысы" журналынын басма борборунда басууга даярдалды жана басылып чыгарылды. 350 нускада чыгарылат.

©Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкы, 2005-жыл.

Бул басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз кайрадан басылып чыгарылууга жана кайсыл формада жана кандай каражаттар аркылуу болбосун таркатылууга тийиш эмес. Басылманы көчүрүп басууда жана которууда "Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама" басылмасына милдеттүү түрдө таянуу зарыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Бул басылма Улуттук банктын өткөн жыл үчүн отчету болуп саналат. Ал республиканын экономикалык өнүгүүсү, акчакредиттик саясат, Улуттук банктын финансылык отчеттуулугу жөнүндө кыскача маалыматты, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде басылып чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Бул маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү, экономикасынын сектору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Ай сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөө балансы

Басылма тышкы сектордун өнүгүү тенденцияларын чагылдырат жана Кыргыз Республикасынын төлөө балансынын аналитикалык жана нейтралдуу формада берилиши, тышкы сооданын түзүмү, эл аралык камдар, тышкы карыз, эларалык инвестициялык позициясы боюнча маалыматтар менен таблицаларды камтыйт. Анда төлөө балансын түзүүнүн ыкмалары жана маалымат базасы келтирилген. Басылма чейрек сайын - январь, май, июль жана октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Банк системасынын өнүгүү тенденциялары

Аталган басылмада Кыргыз Республикасынын банк тутумунун абалына финансылык ортомчу катары милдетин аткаруунун натыйжалуулугу көз карашында анализ берүү, банк тутумунун турукташуусуна анын курамдык элементтери боюнча жетишүүдө жана аны колдоп турууда орун алган тоскоолдуктардын бетин ачуу келтирилет. Басылма жарым жылда бир жолу кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Басылма коммерциялык банктарга жана коомчулукка маалыматтарды берип туруу жана Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын пропагандалоо максатында, Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоого багытталган. Айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пресс-релизи

Улуттук банктын пресс-релизи Улуттук банкка тиешелүү окуялар түрмөгүн жана финансы рыногунда апта ичинде болуп өткөн орчундуу маалыматтарды камтыйт. Апта сайын кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.

МАЗМУНУ

1. УЧУРДАГЫ ТЕНДЕНЦИЯЛАР	5
2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИ ЖАНА АНЫ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР	7
2.1. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИН ТҮЗҮҮЧҮЛӨР	7
2.2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН РЕГИОНДОР БОЮНЧА ДИНАМИКАСЫ	8
3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ	10
3.1. АКЧА ТОПТОМДОРУ	10
3.2. ПАЙЫЗДЫК ЧЕНДЕР	11
3.3. АЛМАШУУ КУРСУ	12
3.4. СУРОО-ТАЛАП ЖАНА СУНУШ	14
4. АКЧАКРЕДИТТИК САЯСАТ БОЮНЧА НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕР	18
4.1. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ ..	18
4.2. АКЧАКРЕДИТТИК ЖӨНГӨ САЛУУ КОМИТЕТИНИН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ	18
4.3. 2005-ЖЫЛДЫН ТӨРТҮНЧҮ ЧЕЙРЕГИНДЕГИ ИНФЛЯЦИЯГА БОЖОМОЛ	19

1. УЧУРДАГЫ ТЕНДЕНЦИЯЛАР

Улуттук статистика комитетинин алдынала маалыктары боюнча 2005-жылдын 9 айынын ичинде ички дүң продукт 0,4 пайызга кыскарган. Алтын кенин өндүрүп алуучу "Кумтөр" комбинатынын продукцияларын эске албаганда, ички дүң продукт 1,2 пайызга өскөн. Өнөржай продукцияларын өндүрүү 9,3 пайызга төмөндөгөн. Айылчарба продукцияларын өндүрүү 4,1 пайызга азайган.

Тышкы соода жүгүртүү 2004-жылдын үчүнчү чейрегиндегиге салыштырмалуу ФОВ баасында 0,1 пайызга көбөйгөн. Товарлардын экспорту 10,2 пайызга кыскарган. Товарлардын импорту 8,4 пайызга өскөн.

Экономиканы монетизациялоонун М2Х акча топтомдору боюнча эсептелинген коэффициенттери ушул жылдын үчүнчү чейрегинде бир пайыздык пунктка жогорулаган жана ИДПнын 20,3 пайызын түзгөн. М2Х акча топтомдорун жүгүртүүнүн туруктуу алмашуу курсу боюнча эсептелинген ылдамдыгы 4,9 жүгүртүүгө чейин төмөндөгөн (экинчи чейректин акырына карата анын мааниси 5,2 жүгүртүүнү түзгөн). Банктардан тышкаркы акчалардын депозиттерге карата катышы үчүнчү чейректин акырына карата азайган жана 1,1 түзгөн (бул көрсөткүч экинчи чейректин акырына карата 1,2 түзгөн). Четөлкө валютасындагы депозиттердин өсүшү 11,1 пайызды түзгөн, улуттук валютадагы депозиттердин өсүшү 21,5 пайыз деңгээлинде түзүлгөн.

Орточо алганда, үчүнчү чейрек ичинде РЕПО операциялары боюнча пайыздык чендердин деңгээли 4,4 пайызды түзгөн (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,0 пайыз), ал эми улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча - 4,2 пайыз (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,3 пайыз), ал эми ноталардын кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээли 4,9 пайызды (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,1 пайыз) түзгөн.

Үчүнчү чейректе жүгүртүү мөөнөтү 3 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээли 4,8 пайызды түзгөн, бул экинчи чейректегиге салыштырмалуу 0,5 пайыздык пунктка көп. Жүгүртүү мөөнөтү 6 жана 12 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээлдери тиешелүүлүгүнө жараша 6,2 жана 6,6 пайызга чейин жогорулаган. Жүгүртүү мөөнөтү 18 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгү чейрек ичинде орточо 10,1 пайызды түзгөн. Векселдердин бардык түрлөрү

боюнча пайыздык чендердин орточо салмактанып алынган деңгээли 6,9 пайызды түзгөн, бул үчүнчү чейректин башына карата анын маанисинен 1,0 пайыздык пунктка арткан.

2005-жылдын үчүнчү чейрегинде Улуттук статистика комитетинин маалыматтарына ылайык, керектөө бааларынын индекси 1,4 пайызга төмөндөгөн. 2005-жылдын төртүнчү чейрегинде керектөө бааларынын 2,4 пайыз деңгээлинде өсүүсү күтүлүүдө.

2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИ ЖАНА АНЫ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР

2.1. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН ИНДЕКСИ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР

2005-жылдын үчүнчү чейрегинде жылдын бул мезгили үчүн салтка айланган баалардын төмөндөшү белгиленген. Улуттук статистика комитетинин (УСК) маалыматтары боюнча, баалардын индексинин төмөндөшү 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 1,4 пайызды түзгөн.

Тамакаш азыктарына, ошону менен катар айылчарба азыктүлүктөрүнө карата баалардын сезондук төмөндөөсү дефляцияны шарттаган. Тамакаш азыктарына карата 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде баалардын төмөндөөсү 5,5 пайызды түзгөн, азыктүлүктөн башка товарларга баалар 1,5 пайызга, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалар - 0,6 пайызга өскөн.

2.1.1. АЗЫКТҮЛҮК ТОВАРЛАРЫ

Азыктүлүк товарларына карата баанын динамикасы 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде "жашылча жана жемиштер", "майлар жана тоңмайлар", "нан жана нан азыктары" тобундагы товарларга карата баанын төмөндөөсүнүн таасири астында түзүлгөн.

Үчүнчү чейректин ичинде мөмөжемиш продукциялары 37,4 пайызга арзандаган, анын ичинде жашылчаларга баалардын төмөндөөсү 42,9 пайызды, жемиштерге - 27,7 пайызды түзгөн.

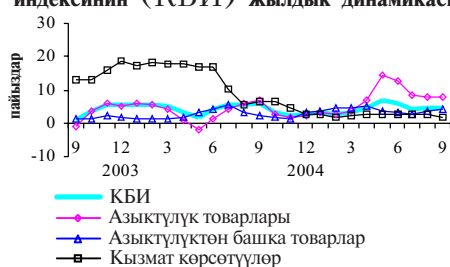
Ошондой эле, баалардын төмөндөгү товарлардын топтору боюнча кыскаруусу жүргөн: "майлар жана тоңмайлар" 0,5 пайызга, "балык" - 0,4 пайызга, "нан жана нан азыктары" - 0,2 пайызга.

Бир эле учурда товарлардын айрым түрлөрүнө карата баалардын өсүшү дагы байкалган, ошону менен катар сүт жана сүт азыктары 10,2 пайызга, кант жана кондитер азыктары - 6,3 пайызга, эт жана эт азыктары 2,3 пайызга кымбаттаган.

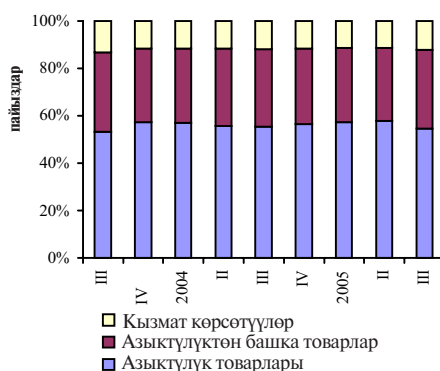
2.1.2. АЗЫКТҮЛҮКТӨН БАШКА ТОВАРЛАР

Азыктүлүктөн башка товарларга баанын индекси 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 1,5 пайызга өскөн. Баалардын бир кыйла, 5,8 пайызга жогорулашы күйүүчү-майлоочу материалдарга болгон, анын ичинде бензин 6,1 пайызга, дизель отуну - 5,2 пайызга кымбаттаган. Баалардын 4,0 пайызга жогорулашы туракжай имараттарын күтүү жана оңдоо үчүн материалдарга, басма жана кеңсе товарларына 1,3 пайызга, газга - 1,5 пайызга, аялдар

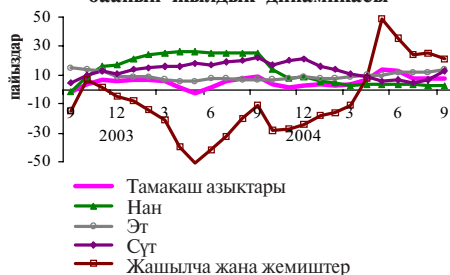
2.1-график: Керектөө бааларынын индексинин (КБИ) жылдык динамикасы

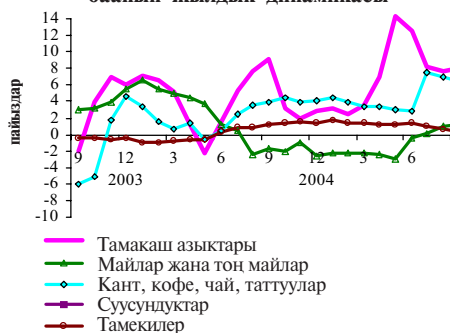
2.2-график: КБИ түзүмү

2.3а графиги: Азыктүлүк товарларына баанын жылдык динамикасы

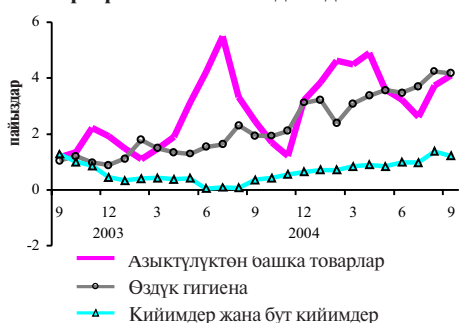
2.3б графиги: Азыктүлүк товарларына баанын жылдык динамикасы

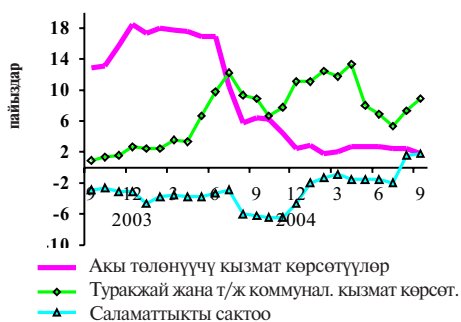
2.4а графиги: Азыктүлүктөн башка товарларга баанын жылдык динамикасы

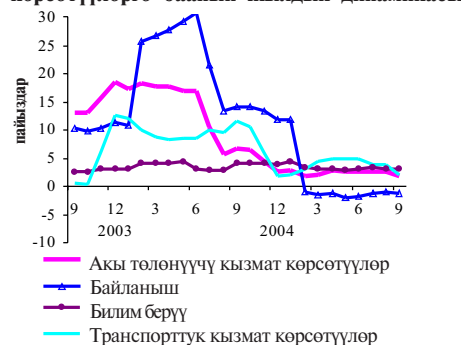
2.4б графиги: Азыктүлүктөн башка товарларга баанын жылдык динамикасы

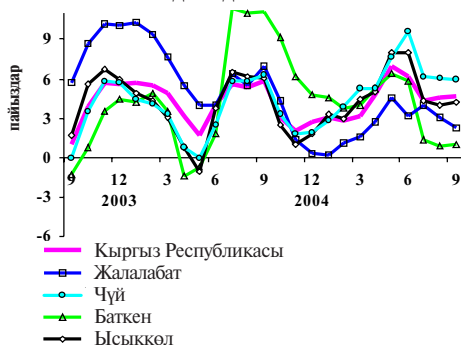
2.5а графиги: Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын жылдык динамикасы

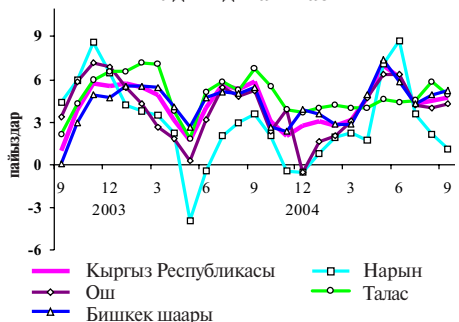
2.5б графиги: Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын жылдык динамикасы

2.6а графиги: КБИнин областтар боюнча жылдык динамикасы

рафиги: КБИнин областтар боюнча жылдык динамикасы

дын кийимдерине -1,1 пайызга, балдардын бут кийимдерине - 1,1 пайызга белгиленген.

2.1.3. КЫЗМАТ КӨРСӨТҮҮЛӨР

Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын индекси 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде билим берүү кызмат көрсөтүүсүнө карата баалардын 2,6 пайызга өсүүсүнүн натыйжасында 0,6 пайызга өскөн.

2.2. КЕРЕКТӨӨ БААЛАРЫНЫН РЕГИОН-ДОРДОГУ ДИНАМИКАСЫ

2005-жылдын үчүнчү чейрегинде республиканын бардык региондорунда баалар төмөндөгөн. Нарын жана Ысыккөл областарында баалардын бир кыйла төмөндөгөндүгү белгиленип, тиешелүүлүктөрүнө жараша 5,3 жана 2,2 пайызды түзгөн. Анын ичинде тамакаш азыктары 14,3 жана 8,2 пайызга арзандаган. Нарын областында азыктүлүктөн башка товарларга баалар 1,0 пайызга, ал эми акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалар - 0,2 пайызга өскөн. Ысыккөл областында азыктүлүктөн башка товарларга баалар 1,2 пайызга, ал эми акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалар - 4,2 пайызга өскөн.

Баалардын бир кыйла төмөндөөсү Ош областында белгиленген (0,9 пайыз). Тамакаш азыктарына карата баалар 3,3 пайызга төмөндөгөн, азыктүлүктөн башка товарлар 0,5 пайызга, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөр - 1,6 пайызга кымбаттаган.

3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ

3.1. АКЧА ТОПТОМДОРУ

3.1.1. АКЧА БАЗАСЫ

Акча базасы 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 8,8 пайызга көбөйгөн. Мында акча базасы Улуттук банктын операцияларынын эсебинен 1201,7 млн. сомго өскөн. Акча базасынын өсүшүнө негизги салымды Улуттук банктын ички валюта рыногундагы операциялары кошкон. Финансы министрлиги тарабынан элчиликтерди каржылоосу жана мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынан кирешелеринин артышы акча базасынын 82,0 млн. сомго кыскарышына өбөлгө болгон. Акча базасынын өсүшү (сентябрдан сентябрга карата) 27,6 пайызды түзгөн.

Үчүнчү чейрек ичинде жүгүртүүдөгү акчалардын өсүшү 5,5 пайызды (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде - 0,3 пайыз), ал эми жыл ичиндеги өсүш (сентябрдан сентябрга карата) - 18,6 пайызды (жыл ичинде (сентябрдан сентябрга карата) 2004-жылы - 23,3 пайыз) түзгөн.

Үчүнчү чейректин акырына карата жүгүртүүдөгү акчалардын үлүшү 88,2 пайызга чейин төмөндөгөн (экинчи чейректин акырына карата - 91,0 пайыз). Демек, коммерциялык банктардын Улуттук банктагы корреспонденттик эсептериндеги каражаттарынын үлүшү 11,8 пайызга чейин көбөйгөн.

3.1.2. M2 АКЧА ТОПТОМУ

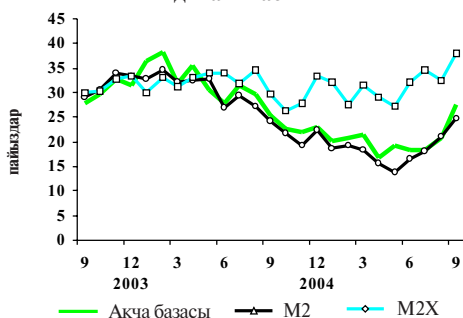
M2 акча топтому 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 6,5 пайызга өскөн. Жыл ичинде (сентябрдан сентябрга карата) M2 акча массасы 24,8 пайызга көбөйгөн.

Улуттук валютадагы депозиттер үчүнчү чейректе 21,5 пайызга көбөйгөн. Анын ичинде которулмалуу депозиттердин өсүшү 11,0 пайызды (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде өсүш 10,8 пайызды түзгөн), ал эми башка депозиттер 47,8 пайызга көбөйгөн (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде өсүш 0,8 пайызды түзгөн). Жыл ичинде (сентябрдан сентябрга карата) улуттук валютадагы депозиттердин өсүшү 54,1 пайызды түзгөн (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде өсүш 28,6 пайызды түзгөн).

3.1.3. M2X ТОПТОМУ

Четөлкө валютасындагы депозиттерди камтуучу M2X акча топтому отчеттук мезгилде 9,5 пайызга көбөйгөн (учурдагы алмашуу курсу боюнча). Коммерциялык банктардын депозиттик базалары¹ 13,8 пайызга өскөн, мында улуттук валютадагы депозиттердин өсүш арымы (21,5 пайыз) четөлкө

3.1-график: Акча топтомдорунун жылдык динамикасы

валютасындагы депозиттердин өсүш арымдарынан арткан (11,1 пайыз). Банктардан тышкаркы нак акчалар 5,7 пайызга өскөн. Жыл ичинде (сентябрдан сентябрга карата) М2Х акча топтому 37,9 пайызга өскөн.

М2Х акча массасынын түзүмүндө төмөндөгүдөй өзгөрүүлөр болуп өткөн:

- банктардан тышкаркы нак акчалардын үлүшү 51,3 пайызды түзгөн (2005-жылдын 1-июлуна карата - 53,1 пайыз);

- улуттук валютадагы депозиттердин үлүшү 13,4 пайызды түзгөн (2005-жылдын 1-июлуна карата - 12,1 пайыз);

- четөлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү 35,3 пайызды түзгөн (2005-жылдын 1-июлуна карата - 34,7 пайыз).

Кеңири маанидеги акчалардын финансылык ортомчулуктун деңгээлин мүнөздөөчү мультипликатору үчүнчү чейректин акырында 1,66 түзгөн (ушул жылдын экинчи чейрегинин акырына карата - 1,65). М2Х акча топтомдорунун жүгүртүү ылдамдыгы төмөндөгөн жана 4,9 жүгүртүүнү түзгөн (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 5,2 жүгүртүү). Экономиканы монетизациялоонун М2Х акча топтому боюнча эсептелген коэффициенти ИДПнын 19,3 пайызынан 20,3 пайызына чейин жогорулаган. Банктардан тышкаркы акчалардын депозиттерге карата катышы 1,1 түзгөн (ушул жылдын экинчи чейрегинин акырына карата - 1,2).

3.2. ПАЙЫЗДЫК ЧЕНДЕР

3.2.1. АКЧА РЫНОГУ

Үчүнчү чейректин башында банк тутумунда ликвиддүүлүктүн төмөндөгөндүгү жана натыйжада заемдук ресурстарга карата суроо-талаптын жогорулагандыгы белгиленген. Банктар аралык кредит рыногунда июль айынын алгачкы эки он күндүгүндө РЕПО операциялары боюнча чендердин жогорулагандыгы байкалган, алардын ушул мезгилдин акырына карата деңгээли 5,1 пайызды түзгөн (үчүнчү чейректин башына карата - 4,5 пайыз). Андан кийин банк тутумунун ликвиддүүлүгү көбөйө баштаган, бул заемдук ресурстарга карата баанын төмөндөшүн шарттаган. Ошентип, сентябрь айынын акырына карата РЕПО операциялары боюнча пайыздык чен 3,4-3,5 пайыз деңгээлине чейин төмөндөгөн.

¹ Лицензиялары кайтарылып алынган, бирок жоюу процесси бүтө элек коммерциялык банктардын маалыматтарын эсепке алуу менен.

3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ

3.2-график: Акча рыногунун чендеринин динамикасы

Улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча пайыздык чендердин 0,5-7,0 пайыз чегинде өзгөрүп турган алкагы карыз алуучулардын ишенимдүүлүгү жана аларда күрөөнүн бар болушу менен аныкталган.

Анын өлчөмү жүгүртүү мөөнөтү 28 күн болгон ноталарынын кирешелүүлүгүнө "тиешелүү болгон". Улуттук банктын эсепке алуу чени июль айынын алгачкы эки он күндүгүндө 4,2 пайыз деңгээлинде сакталып калган, анткени июль айындагы алгачкы эки аукцион катышуучулардын санынын жетишсиздигинен улам өткөрүлбөй калган. Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күн болгон ноталарынын жайгаштыруу боюнча аукциондордо коммерциялык банктардын активдүүлүктөрүнүн үчүнчү чейректин башында төмөн болушу ликвиддүүлүктүн анча жогору эмес деңгээли менен түшүндүрүлөт. Июль айынын экинчи жарымынан тартып банктардын ликвиддүүлүгү жана ноталарга карата суроо-талабы жогорулай баштаган, мында ноталардын кирешелүүлүгү акча рыногунун чендеринин деңгээлине чейин жеткен жана 5,0 пайызды түзгөн. Август-сентябрь айларында эсепке алуу чени 4,8-4,9 пайыз деңгээлинде турган.

Анын өлчөмү эсепке алуу ченинин негизинде түзүлгөн "овернайт" кредити боюнча чен июль айынын акырында 7,4 пайызды түзүү менен үчүнчү чейректе жылдын башынан берки өзүнүн максималдуу маанисине жеткен. Үчүнчү чейректе Улуттук банк аталган кредитти берүүнүн шарттарын өзгөрткөндүгүн белгилеп кетүүгө болот. Маселен, 1-июлдан тартып коммерциялык банк "овернайт" кредитин алуу үчүн мамлекеттик баалуу кагаз түрүндөгү күрөөнү берүүгө милдеттүү.

РЕПО операциялары боюнча пайыздык чендердин орточо деңгээли үчүнчү чейректе 4,4 пайызды түзгөн (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,0 пайыз), улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча - 4,2 пайызды (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,3 пайыз), ноталардын кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээли 4,9 пайызды (2005-жылдын экинчи чейрегинде - 4,1 пайыз) түзгөн.

Четөлкө валютасындагы банктар аралык кредит рыногунун ченинин орточо деңгээли бүтүмдөрдүн орточо салмактанып алынган мөөнөттөрүнүн 20 күндөн 115 күнгө чейин өскөндүгүнө байланыштуу, үчүнчү чейректе 1,0 пайыздык пунктка өскөн жана 4,4 пайызды түзгөн. Мында пайыздык чендердин олку-солкулугунун диапозону көбөйгөн жана 0,0-11,0 пайызды түзгөн (ушул жылдын экинчи чейрегинде 1,5-4,5 пайыз).

3.2.2. МАМЛЕКЕТТИК КАЗЫНА ВЕКСЕЛ-ДЕРИ

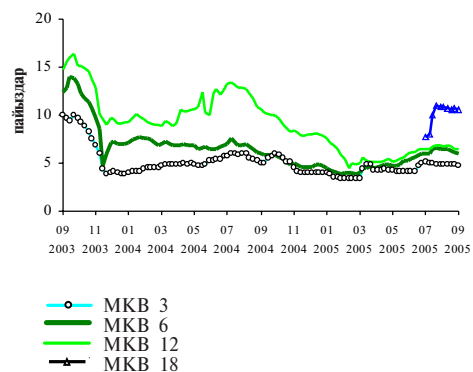
Июль айында жана август айынын биринчи жарымында биринчилик рынокто көпчүлүк коммерциялык банктарда үстөк камдардын деңгээлинин төмөндөшүнө байланыштуу, баалуу кагаздардын кирешелүүлүктөрүнүн жогорулагандыгы байкалган. Мында жүгүртүү мөөнөтү 6 жана 12 ай болгон векселдердин кирешелүүлүктөрүнүн өсүшү, эгерде Финансы министрлиги аларды сатуунун көлөмүн кыскартпаганда, кыйла олуттуу болуп калмак. Ошону менен бирге, июль айынын акырында Финансы министрлиги биринчилик рынокто жүгүртүү мөөнөтү 18 ай болгон баалуу кагаздарды жайгаштырууну баштаган. Биринчи аукциондо баалуу кагаздардын бул түрүнүн кирешелүүлүгү 7,7 пайыз деңгээлинде түзүлгөн, андан ары ал жогорулай баштаган. Мында жүгүртүү мөөнөтү 18 ай болгон векселдерди кирешелүүлүгү, Финансы министрлиги аларды сатуунун көлөмүн көбөйткөндүктөн, жүгүртүү мөөнөтү андан төмөн болгон баалуу кагаздардын кирешелүүлүгүнө караганда көпкө өскөн. Август айынын акырынан тартып жана чейректин акырына чейин банк тутумунда ликвиддүүлүктүн өсүшү менен байланыштуу векселдердин бардык түрлөрү боюнча кирешелүүлүктүн олуттуу болбогон төмөндөөсү байкалган.

Үчүнчү чейректе жүгүртүү мөөнөтү үч ай болгон векселдердин кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээли 4,8 пайызды түзгөн, бул экинчи чейректегиге салыштырмалуу 0,5 пайыздык пунктка көп. Жүгүртүү мөөнөтү 6 жана 12 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгүнүн орточо деңгээли тиешелүүлүгүнө жараша 6,2 жана 6,6 пайызга жогорулаган. Жүгүртүү мөөнөтү 18 ай болгон векселдердин кирешелүүлүгү чейрек ичинде орточо 10,1 пайызды түзгөн. Сентябрь айынын акырына карата векселдердин бардык түрлөрү боюнча пайыздык чендеринин орточо салмактанып алынган деңгээли 6,9 пайызды түзгөн, бул үчүнчү чейректин башталышына карата тиешелүү деңгээлден 1,0 пайыздык пунктка арткан.

3.3. АЛМАШУУ КУРСУ

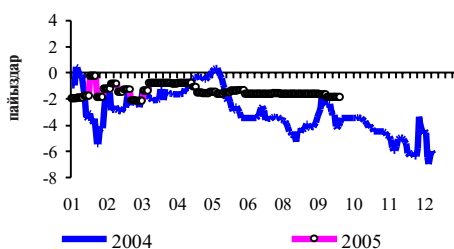
Үчүнчү чейректе валюта рыногунда АКШ долларын үстөк сунуштоо байкалган. Аны банктардын кардарларынын контракттарынын төлөө боюнча чыгашаларынын кыскаргандыгы, товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспортуна каражаттардын келип түшүүлөрүнүн сезондук көбөйүүсү, ошондой эле валюталык депозиттердин жана акча которуулардын агылып келүүсү шарттаган. Курстун олку-солкулугун текшилөө максатында, Улуттук

3.3-график: МКВ кирешелүүлүгүнүн динамикасы

3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ

3.4-график: 2004-2005-жылдар ичинде банктар аралык валюта рыногундагы доллардын курсунун өсүш арымы

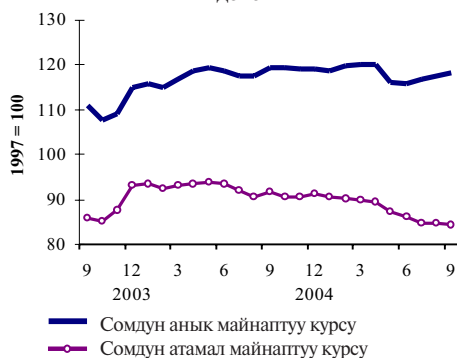

банк четөлкө валюталарын сатып алуу боюнча операцияларды активдештирген. Мында үчүнчү чейректин көпчүлүк бөлүгүндө банктар аралык валюта тооруктарында алмашуу курсу стабилдүүлүктү сактаган жана 41,0 сом/АКШ доллары деңгээлинде турган. Сентябрь айынын экинчи он күндүгүнүн башталышында гана ал төмөндөгөн жана чейректин акырына чейин 40,9 сом/АКШ доллары деңгээлинде турган.

Үчүнчү чейректе АКШ долларынын эсепке алуу курсу 0,3 пайызга төмөндөгөн (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде анын төмөндөөсү 0,4 пайызды түзгөн). АКШ долларынын эсепке алуу курсунун олку-солку болуу алкагы үчүнчү чейректе 0,12 сомду түзгөн.

Үчүнчү чейректе еврогун алмашуу курсу олуттуу олку-солкулукка дуушар болгон, алар тышкы рыноктордогу анын өзгөрүүлөрүнүн динамикасына ылайык келген. Алып көрсөк, үчүнчү чейректин башында алмашуу бюролорунда еврогун сомго карата алмашуу курсунун анын өткөн чейректе кыйла төмөндөгөдөн кийин өскөндүгү байкалган. Бул өсүш сентябрдын башталышына чейин уланган. Сентябрь айында алмашуу бюролорунда еврогун сатуунун курсу төмөндөгөн жана бүтүндөй отчеттук мезгилде 0,8 пайызга, 49,1 сом/еврого чейин кыскарган. Ошол эле учурда еврогун эсепке алуу курсу үчүнчү чейректе 49,6 сом/ еврого чейин же 0,3 пайызга жогорулаган.

3.5-график: Сомдун майнаптуу курсунун индекси

Сомдун атамал майнаптуу курсу 2005-жылдын сентябрь айынын акырына карата анын 2004-жылдын декабрь айынын акырындагы маанисине салыштырмалуу 7,6 пайызга төмөндөгөн. Бул индекстин орточо мааниси 2005-жылдын январь айынан сентябрь айына чейин 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда, 5,6 пайызга төмөн түзүлгөн.

Анык майнаптуу алмашуу курсунун индекси 2005-жылдын башынан бери 0,7 пайызга төмөндөгөн, ошол эле учурда анын орточо мааниси отчеттук мезгилде 0,4 пайызга өскөн.

3.4. СУРОО-ТАЛАП ЖАНА СУНУШ

3.4.1. ТЫШКЫ СУРОО-ТАЛАП

Ыкчам маалыматтар боюнча Кыргыз Республикасынын тышкы соодасынын салыды 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 86,8 млн. АКШ доллар өлчөмүндө терс түзүлгөн (2004-жылдын үчүнчү чейрегинде тартыштык 48,0 млн. АКШ доллары деңгээлинде түзүлгөн). Тышкы соода жүгүртүү ФОб баасында 423,2 млн. АКШ долларын түзгөн, бул 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндеги көрсөткүчтөн 0,1 пайызга жогору. КМШ өлкөлөрү менен тышкы соода жүгүртүү 16,8 пайызга көбөйгөн,

ошол эле учурда алыскы четөлкөлөр менен тышкы соода жүгүртүү 16,9 пайызга азайган.

Товарлардын экспорту ФОБ баасында 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырмалуу 10,2 пайызга кыскарган. Кыскаруу товарлардын алыскы четөлкөлөргө 23,1 пайызга төмөндөгөндүгүнүн эсебинен жүргөн. Мында азаюу алтынды кошо алганда, экспорттун негизги статьялары боюнча байкалган. Алтындын экспорту 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырмалуу 19,3 пайызга азайган. Алтынды жана электрэнергиясын эске албаганда, экспорттун көлөмү 5,5 пайызга кыскарган.

Үчүнчү чейректе инвестициялык товарларды экспорттук берүүлөрдүн көлөмүнүн 53,8 пайызга өскөндүгү белгиленген. Бул топтогу экспорттолучу товарлардын негизги түрлөрү болуп, машиналар жана жабдуулар, электр жабдуулары жана трансформаторлор саналган. Ошол эле учурда сырьелордун экспортунун 38,7 пайызга, энергопродуктылардын - 18,1 пайызга, аралык товарларынын 11,3 пайызга жана керектөө товарларынын - 2,4 пайызга төмөндөгөндүгү дагы байкалган.

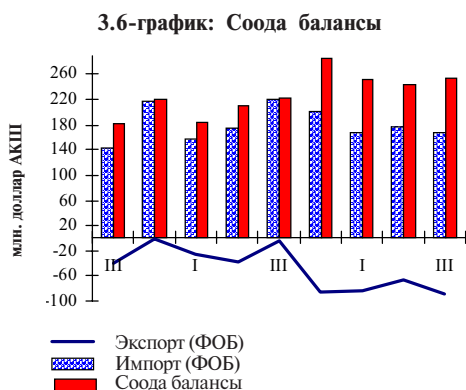
2005-жылдын үчүнчү чейрегинде алыскы четөлкөлөргө экспорттун үлүшү 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырмалуу 60,6 пайыздан 51,4 пайызга чейин кыскарган. КМШ өлкөлөрүнө экспорттун үлүшү бардык экспорттук берүүлөрдүн жалпы көлөмүндө 39,4 пайыздан 48,6 пайызга чейин көбөйгөн. Казакстанга экспорттун үлүшү олуттуу түрдө көбөйгөн (15,2 пайыздан 25,1 пайызга чейин). Россияга экспорт 12,7 пайызга кыскарган, анын натыйжасында Россияга экспорттун үлүшү 17,4 пайыздан 16,9 пайызга чейин төмөндөгөн.

Товарлардын импорту ФОБ баасында 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 8,4 пайызга көбөйгөн. Импорттун көбөйүүсү КМШ өлкөлөрүнөн импорттук келип түшүүлөрдүн 20,3 пайызга өсүшүнүн жана алыскы четөлкөлдөн импорттун 9,3 пайызга төмөндөөсүнүн натыйжасында болуп өткөн. Мунай-заттарын импорттук берүү негизинен баалардын өсүшүнүн эсебинен (55,3 пайызга) кыйла өскөн.

Функционалдык структурага ылайык, товарлардын бардык топтору боюнча импорттук келип түшүүлөрдүн өсүшү болгон. Импорттун негизги статьяларынан болуп машиналар жана жабдуулар, станоктор, аккумуляторлор, атайын багыттагы автомобилдер, приборлор жана түзүлмөлөр, медицинаменттер, фармацевтикалык продукциялар, булгаарыдан буюмдар, даяр текстиль буюмдары жана жууп-тазалоочу каражаттар саналат.

КМШ өлкөлөрүнөн импорттун үлүшү 59,8 пайыздан 62,9 пайызга чейин өскөн, ал эми алыс-

3. ИНФЛЯЦИЯ ФАКТОРЛОРУ

кы четөлкөлөрдөн үлүшү 40,2 пайыздан 37,1 пайызга чейин кыскарган. Импорт Россиядан (54 пайызга), Украинадан (16,3 пайызга), Белорусиядан (45 пайызга) өзгөчө олуттуу түрдө өскөн. Ошол эле учурда Казакстандан товарлардын импорту 17,6 пайызга кыскарган. Алыскы четөлкөлөрдөн импорт боюнча негизги өнөктөштөр болуп, мурдагыдай эле, Кытай, АКШ жана Германия саналат.

3.4.2. ИЧКИ СУРОО-ТАЛАП

3.4.2.1. ЖЕКЕ КЕРЕКТӨӨЛӨР

Улуттук статистика комитетинин алдынала маалыматтары боюнча, 2005-жылдын январь-август айларында эмгек акылар 16,5 пайызга көбөйгөн. Анык мааниде анын өсүшү 12,0 пайызды түзгөн. Соода жүгүртүүнүн көлөмү, автомобилдерди, тиричилик буюмдарын жана жеке керектөө буюмдарын оңдоо 2005-жылдын 9 айынын ичинде 14,4 пайызга өскөн.

3.4.2.2. МАМЛЕКЕТТИК ЧЫГАШАЛАР

Мамлекеттик бюджеттин кирешелери 2005-жылдын 9 айынын ичинде 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда, 10,7 пайызга көбөйүүсүндө эмгек акыларды төлөөгө карата чыгашалар 19,9 пайызга өскөн. Мамлекеттик бюджеттин чыгашалары 12,0 пайызга көбөйгөн. Мамлекеттик ишканаларга субсидиялар 13,1 пайызга көбөйгөн. Капиталдык салымдарга жана ремонтко каражаттар 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда, 7,3 пайызга аз жумшалган.

3.4.2.3. ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Улуттук статистика комитетинин ыкчам маалыматтарына ылайык, 2005-жылдын январь-сентябрь айларында негизги капиталга (объектилердин курулушу, реконструкциясы, кеңейтүү жана техникалык жабдуулар менен камсыз кылуу) инвестициялар 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге караганда 12,5 пайызга кыскарган.

3.4.3. ИЧКИ ДҮҢ ПРОДУКТ

Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча 2005-жылдын январь-сентябрь айларында ички дүң продукт 0,4 пайызга кыскарган. "Кумтөр" алтын өндүрүү комбинатынын продукциясын эсепке алуусуз, ички дүң продукт 1,2 пайызга өскөн. Өнөржайдын дүң кошумча наркы 9,3 пайызга төмөндөгөн. Айылчарбасына дүң кошумча нарк 4,1 пайызга кыскарган. Мында курулушка (1,6 пайыз), соодага (10,2 пайыз), транспортко жана байланышка (7,0 пайыз) дүң кошумча нарктын өсүшү байкалган.

4. АКЧАКРЕДИТТИК САЯСАТ БОЮНЧА НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕР

4.1. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНК БАШКАРМАСЫНЫН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ

1. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 29-июнундагы №21/2 "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан СВОП аукциондорун өткөрүүнүн тартиби жөнүндө" токтому күчүнө кирди (Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин 2005-жылдын 27-июлундагы каттоо №95-05). СВОП келишиминин мөөнөтүнүн бүтүшү боюнча, акча каражаттарын жана ал боюнча кошуп эсептелинген пайыздарды кайтара алмаштыруу шарттарында банк тутумун четөлкө валютасынын ордуна улуттук валютадагы кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүк менен камсыз кылуу СВОП аукциондорун өткөрүүнүн максаты болуп саналат.

2. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 27-июлундагы № 24/2 "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын "овернайт" кредити жөнүндө" Жобого өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө" токтому күчүнө кирди (Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин 2005-жылдын 8-августундагы каттоо №100-05). Бул документке толуктоолорду жана өзгөртүүлөрдү киргизүүнүн негизги максаты аны Кыргыз Республикасынын күрөөлүк мыйзамдарына ылайык келтирүү болуп саналат. 2005-жылдын 1-июлунан тартып "овернайт" кредити күрөөнүн негизинде гана берилет. Документ кредит боюнча милдеттенмелерди аткарбагандыгы үчүн жазапулдун өлчөмүн белгилеген пункт менен да толукталган.

3. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 27-июлундагы № 24/1 "Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бир күндүк кредити жөнүндө" Жобонун долбоору жөнүндө" токтому күчүнө кирди (Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин 2005-жылдын 19-августундагы каттоо №103-05). Бул Жобо Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан бир күндүк кредитти Улуттук банктан лицензия алышкан Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарына жана башка финансы-кредиттик мекемелерине берүүнүн жалпы шарттарын жана тартибин аныктайт.

4. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы "2005-жылдын 1-жарым жылдыгындагы

4. АКЧАКРЕДИТТИК САЯСАТ БОЮНЧА НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕР

акча-кредиттик саясаты жөнүндө отчетту" укту жана эске алды (2005-жылдын 18-августу).

5. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасы 2005-жылдын 14-сентябрында төмөндөгү маселелерди карады:

"Милдеттүү камдык талаптар жөнүндө" Жобого өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө" (Улуттук банк Башкармасынын 28/1 токтому) - документ Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде каттоодон өткөрүлүү үчүн турат.

"Улуттук банктын ноталарын чыгаруу, жайгаштыруу, жүгүртүү жана төлөө жөнүндө" Жобонун жаңы редакциясы жөнүндө" (Улуттук банк Башкармасынын 28/2 токтому) - документ Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде каттоодон өткөрүлдү жана жарыяланууга даярдалууда.

6. Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2005-жылдын 28-сентябрындагы № 30/2 "Доллардын милдеттүү камдык талаптарды эсептөө үчүн колдонулуучу алмашуу курсу жөнүндө" Токтомуна ылайык, АКШ долларынын милдеттүү камдык талаптарды эсептөө үчүн белгиленген курсунун мааниси 2005-жылдын 3-октябрынан тартып 2006-жылдын 4-июнуна чейин 1 АКШ доллары үчүн 41,0 сом өлчөмүндө белгиленди.

4.2. АКЧАКРЕДИТТИК ЖӨНГӨ САЛУУ КОМИТЕТИНИН НЕГИЗГИ ЧЕЧИМДЕРИ

Акчакредиттик жөнгө салуу боюнча Комитет (мындан ары Комитет) акчакредиттик саясат чөйрөсүндөгү оперативдүү чечимдерди иштеп чыгат жана кабыл алат. Чечимдер комитет тарабынан апта сайын кабыл алынат жана финансылык рыноктогу түзүлгөн кырдаалга баа берүүнүн натыйжаларына негизделет. Операциялардын көлөмдөрү комитет тарабынан банк тутумунун абалын жана салык-бюджет тармагындагы жагдайларды эске алуу менен, ошондой эле акчакредит саясатынын жакырчылыкты төмөндөтүүгө жана экономикалык өсүшкө көмөктөшүүгө багытталган программанын чегинде белгиленген жана акчакредит саясатынын 2005-жылга карата негизги багыттарында белгиленген максаттуу көрсөткүчтөрдүн негизинде аныкталат.

Ушул жылдын үчүнчү чейрегинде банк тутумундагы ликвиддүүлүктүн жалпы деңгээлин эске алуу менен Улуттук банктын ноталарынын сатуу үчүн сунушталган көлөмү жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталарынын апта сайын өткөрүлүүчү аукциондордо 4,0 млн. сом өлчөмүндө белгиленген. Отчеттук мезгилде 13 аукциондун 6 аукциону өткөрүлгөн катары эсептелген.

Отчеттук мезгилде "овернайт" кредити берилген жок, бул банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогорку деңгээли жана 2005-жылдын 1-июлунан тартып "овернайт" кредити жөнүндө жаңы жобо күчүнө кирип жана ага ылайык бул кредит баалуу кагаздардын күрөөсү астында гана бериле тургандыгына байланыштуу болду.

Улуттук банк алмашуу курсунун кескин олкусолкулугун текшилөө максатында, валюта рыногунда интервенцияларды өткөргөн. Улуттук банктын четөлкө валюталарын таза сатып алуусунун көлөмү 2005-жылдын үчүнчү чейрегинде 26,2 млн. АКШ долларын түзгөн (четөлкө валюталарын таза сатып алуу ушул жылдын экинчи чейрегинде 6,3 млн. АКШ долларын түзгөн).

4.3. 2005-ЖЫЛДЫН ТӨРТҮНЧҮ ЧЕЙРЕГИНЕ КАРАТА ИНФЛЯЦИЯГА БАА БЕРҮҮ

2005-жылдын төртүнчү чейрегинде керектөө бааларынын динамикасына баа берүүдө эске алынган негизги факторлор:

- азыктүлүк товарларына карата баалардын сезондук төмөндөөсү;
- мунайзаттарын берүүчү өлкөлөрдүн мунайзаттарына карата баанын жогорулоосу.

2005-жылдын төртүнчү чейрегинде керектөө бааларынын 2,4 пайыз деңгээлинде өсүшү күтүлүүдө.